

10

CULTUREEL CENTRUM CONCORDIA
CONCORDIAPLEIN 1

In 1900 gaf Paulina opdracht voor het ontwerpen van een kunst- en sportgebouw. Ze gaf ook een groot bedrag. Een jaar later was het gereed. Ruim tien jaar geleden is het gerenoveerd. Het vervult nu een belangrijke functie als cultureel centrum. De legende zegt dat Paulina het gebouw expres vóór de rooms-katholieke kerk van pastoor Nolet heeft neergezet zodat zij de kerk niet kon zien vanaf haar huis.

12

'T DOOVE GAT OF HOOGHE BOEZEM
ACHTER HAASTRECHT

Het Doove Gat is een betrekkelijk nieuw natuurgebied bij Haastrecht, ook wel de Hooge Boezem achter Haastrecht genoemd. Het Zuid-Hollands Landschap heeft enkele jaren geleden het gebied opnieuw ingericht. Stukken weiland zijn afgegraven waardoor het areaal natte natuur enorm toenam. Plassen en weilanden wisselen elkaar af en in de plassen zijn eilandjes. De Hooge Boezem dient tevens als opvanggebied voor overtollig water. Het is een plasdrasegebied waar veel weide- en watervogels zich thuis voelen, zoals de Kievit en wulp. Ook riet- en zangvogels zijn er te vinden, zoals de blauwborst en kneu.

15

HOFJE VAN ZIJLL VAN DER HAM
HOOGSTRAAT 52

Verzoek: respecteer de rust en privacy van de bewoners.

Het laatste sociale hofje van de Krimpenerwaard is een schenking van de rijke Haagse koopman H.B. Zijll van der Ham. Hij gaf opdracht zes woningen voor behoeftigen boven de 50 jaar te laten bouwen, op de plek waar hij ook zelf gewoond heeft. De diaconie van de hervormde kerk heeft het jarenlang beheerd. Nu is het eigendom van de woningbouwvereniging. Als een pandje vrijkomt staat het altijd kort leeg; men woont hier graag.

11

ROOMS-KATHOLIEKE KERK
ST. BARNABAS EN MARIA KAPEL
GROTE HAVEN 8

Na de Reformatie bleef er in Haastrecht een grote katholieke gemeenschap bestaan, die diensten hield in zogenaamde schuilkerken, veelal bij particulieren thuis. In 1682 stichtte men op de plaats van de huidige kerk een schuurkerk. In 1854 maakte deze plaats voor de huidige, neoclassicistische kerk ontworpen door Van Vogelpoel. In deze kerk wordt het beeldje van Maria ter Weghe bewaard. Elk jaar viert men op 18 oktober haar feestdag. Het houten beeldje is een kopie van het ±22 cm hoge beeldje dat in 1609 in een boom in het Belgische Fox werd aangehouden. Aan het beeldje worden wonderlijke genezingen toegeschreven en het gaat nog regelmatig "ter weghe" om zieke parochianen bij te staan. Naast de kerk staat een imposant pastoriegebouw en op het voorplein, tegen de pastorie, een kleine kapel met een groter beeld van Maria ter Weghe.

13

BOEZEMMOLEN NR.6
OOST VLISTERDIJK 1

Boezemmolen nr.6 is een ronde stenen molen met een uitgesproken klokvorm. Met een vlucht van meer dan dertig meter heeft deze windmolen de grootste vlucht van Nederland. De molen is de zesde in een serie van zeven boezemmolens die de boezem van het westelijk deel van de Lopiker- en het oostelijk deel van de Krimpenwaard bemaalden. Het water werd door deze molens van de Vlist naar de Hooge Boezem uitgeslagen. De boezemmolens, oorspronkelijk alle wipmolens, zijn in de loop der jaren vanaf 1486 gebouwd. Boezemmolen nr.6 is de derde molen op deze plaats en verving een houten achtkantige molen uit 1739. De molen is eigendom van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap en in de periode 2010-2017 volledig gerestaureerd. In overleg met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden maalt de molen sinds 2020 weer water in een deel van de oorspronkelijke Hooge Boezem. De molen is in principe elke zaterdag geopend voor bezoekers.

14

GEBR. BAKKER
HOOGSTRAAT 32

Op deze hoogte aan de Hoogstraat zaten vroeger ook een slager, groenteboer, postkantoor, kruidenier en politiebureau. Er zaten langs de Hoogstraat zo'n zestig bedrijfsjes. Vrijwel iedereen vond werk op het dorp en het land eromheen. De Gebroeders Bakker waren een van de grootste werkgevers. De zaak bestaat inmiddels 150 jaar. Er werden houten kuipen gemaakt die later werden voorzien van elektrische roerwerken; de eerste elektrische wasmachines. Ter hoogte van hun huidige pand stond lange tijd een oude schuur met de gemeentelijke galg. Als de galg nodig was dan trok waarschijnlijk een paard met wagen deze door de Hoogstraat naar het stadhuis waar het vonnis voltrokken werd.

Haastrecht

ROUTEBSCHRIJVING ± 5,5 KM, INGEKORT ± 1,8 KM

Start bij **1**: Gemaal De Hooge Boezem. Verlaat het terrein en LA (linksaf) Hoogstraat. Bij kruising met Grote Haven is **2**. Vervolg Hoogstraat. RA (rechtsaf) Veerstraat en loop over de brug voor **3** en **4**. Ga via Veerstraat terug naar Hoogstraat. Op kruising Hoogstraat en Veerstraat is **5**. Ga hiernaast Marktveld in, dan RA naar Kerkplein voor **6** en **7**. Loop iets terug en ga de smalle Kerkstraat in. Loop uit tot kruising met Hoogstraat en dan LA tot aan **8** Museum Paulina Bisdom van Vliet. Steek via het voetgangerspad

de N228 over (pas op!) voor **9**: Overtuin. Volg in het park het wandelpad rond de vijver en sla dan aan de oostzijde de rechte, naar achteren lopende laan in. LA bij het eerste bruggetje en vervolg route via Merelstraat en Bisdom van Vlietstraat. U komt uit bij het plein voor **10**: Concordia. Loop over het plein langs linkerkant van Concordia naar rotonde. Steek Grote Haven over richting **11**. * Die gaat over in Bredeweg, vervolg deze in zuidoostelijke richting aan linkerkant. Steek over bij kruising met Julianalaan en ver-

COLOFON

Beeld, tekst en input: Historische vereniging Haastrecht, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Lyanne de Laat, Moniek Mulder - Snowwhite, OpenStreetMap als open data (onder OdBL), Jan Trouwborst **Eindredactie en coördinatie:** Lyanne de Laat, Nancy Markus **Opmaak:** Studio Kontakt Mediapartners **Uitgave:** gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, [f gemeentekrimpenerwaard](https://www.facebook.com/gemeentekrimpenerwaard)

ROUTEBSCHRIJVING WANDELING *vervolg*

volg Bredeweg aan rechterkant. Steek ter hoogte van zwembad De Loete de Bredeweg over. Neem over de Paulus van Haastrecht-brug het fiets- en wandelpad naar 12: Hooge Boezem. Vervolg dit en later RA via een paadje naar 13: Boezemmolen nr.6. Loop terug naar 12 en ga het natuurgebied in. Volg het pad tot een t-splitsing en ga hier LA richting N228. Bij kruising de N228 oversteken (pas

op!). Dan LA, erna RA Hoogstraat. Aan rechterhand zijn 14 en 15. Hierna bent u terug bij het Gemaal.

** Verkorte route na 11: Ga vanaf de kerk RA bij rotonde. Steek na de brug over de Vlist de N228 over (pas op!) en ga LA Hoogstraat in. Aan rechterhand zijn 14 en 15 en hierna bent u terug bij het Gemaal.*

De historische naam van Haastrecht is 'Havekesdrecht' en deze wordt in 1108 voor het eerst vermeld. De naam zou verwijzen naar 'kreek van de havik' of naar een combinatie van 'haveke' en 'drecht' (veer/vaarwater). Haastrecht ontstond rond 1100 op de plaats waar de Vlist uitmondt in de Hollandsche IJssel. Vanwege haar ligging aan een knooppunt van waterwegen kreeg Haastrecht in 1296 stadsrechten en een eigen rechtspraak.

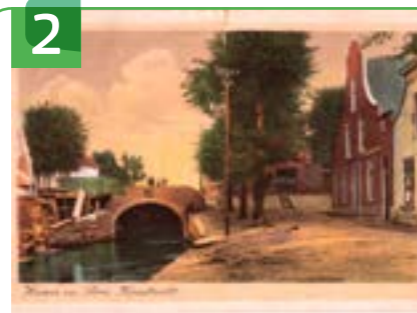
Haastrecht was een handelsdorp, maar er waren ook leerlooierijen, touwbanen en steenplaatsen waar ijsselstenen zijn gemaakt van klei en slib. Naast waterwegen kwamen er ook landwegen. Diverse postkoetsroutes liepen via Haastrecht. Veel passagiers sliepen in herbergen. Haastrecht huisvestte belangrijke kooplieden in de per-

sonen van Bisdom van Vliet. Zij hadden hun beginkapitaal verdiend met de handel op West-Indië en ze verdienden later aan handel in landbouwgewassen. De familie heeft een grote stempel gedrukt op Haastrecht. Ze bezat driekwart van het dorp en ze was de grootste werkverschaffer. Marcellus Bisdom van Vliet (1806-1877), Paulina's vader, was burgemeester, dijkgraaf, lid van de Provinciale Staten en hij had diverse handelshuizen in Rotterdam. De familie trok andere rijke families naar Haastrecht. De invloed van deze veelal liberale notabelen en de uitwisseling van denkbeelden met passanten zorgden voor een andere sfeer dan in de meer geïsoleerde dorpen in de Krimpenerwaard. Haastrecht was de laatste eeuwen half katholiek en half hervormd en dat is ook afwijkend.

GEMAAL DE HOOG BOEZEM
HOOGSTRAAT 31

Gemaal De Hooge Boezem is toeristisch informatiepunt (TOP) voor Haastrecht. Het gemaal is gebouwd in 1872 en opvallend genoeg staat het vrijwel midden in het dorp. Het begon als stoomgemaal maar werd vanaf 1950 geheel elektrisch aangedreven. Het stoomgebeuren en de enorme machines moeten destijds een geweldige indruk hebben gemaakt. Reken dat je als kind trots was als je vader hier mocht werken. De moeders zullen op wasdag minder blij zijn geweest. Na het verlies van zijn functie in 1992 werd het door een daarvoor opgerichte stichting overgenomen en geleidelijk omgebouwd tot een museum dat met hulp van veel vrijwilligers het waterbeheer door de tijden laat zien. Het Gemaal ontvangt jaarlijks veel schoolklassen.

DE SLUIS
HOOGSTRAAT 102

Op deze plek mondde oorspronkelijk de Vlist uit in de Hollandsche IJssel. Al snel werd een schutsluis gebouwd om transport van goederen, dat destijds voornamelijk over water ging, mogelijk te maken. Ook Schoonhoven had interesse in een directe verbinding voor schepen

van de Lek naar de IJssel, vanwege tolheffing. Dordrecht voorzag schade aan haar economische belang en vernielde daarom de sluis in 1444. Er mocht toen alleen een schutsluis komen met een spil in het midden, waardoor uitsluitend schouwen konden passeren. Op deze overlaatplaats moest alles overgeladen worden van de ene naar de andere kant van de sluis. Daarvoor werd een rail aangelegd waarop karretjes liepen. Het bestratingpatroon toont met blauwe stenen de ligging van de rail. Het was een druk punt met veel bedrijvigheid en spelende kinderen. Aan de Hoogstraat versperden de patriotten Wilhelmina van Pruisen de weg. Haar aanhouding was op 18 juni 1787 in de Vlist. Zij wilde doorkomen naar Den Haag, maar is meegenomen naar Hekendorp en later teruggekeerd naar Schoonhoven.

BRUG OVER IJSEL
VEERSTRAAT

Al in 1467 werd hier, op verzoek van Karel de Stoute, een brug aangelegd en tol geheven. Dat zinde Gouda niet en aangezien Gouda veel machtiger was dan Haastrecht werd de brug ongeveer vijf jaar later verplaatst naar wat nu Stolwijkersluis heet. Ook die brug is later weer verplaatst, maar heet nog steeds de Haastrechtse Brug. De oeververbinding bij Haastrecht werd weer een voetveer. Pas in 1883 kwam hier deze brug, vanwege de aanleg van een tramlijn tussen Gouda en Oudewater.

HOTEL OVER DE BRUG
VEERLAAN 1

Het pand Over de Brug werd gebouwd als tramstation, logement en opslagplaats voor goederen. Aan de overkant begon de gemeente Reeuwijk. Hierdoor had café Over de Brug andere openingstijden en kon men na sluiting van de Haastrechtse cafés daar vaak nog terecht. Aan deze kant van de brug, aan de oostzijde, was het bekende café van Hannes de Pet. Naast zijn café handelde hij in hoeden en petten. Tot 1965 werd op de brug tol geheven.

KOETSHUIS EN MUSEUM PAULINA BISDOM VAN VLIET
HOOGSTRAAT 164-166

Dit is het woonhuis van de gelijknamige familie. De familie heeft het leven in Haastrecht flink beïnvloed, want zij leverde eeuwenlang de burgemeesters en dijkgraven en verschaftte veel werk. De familie had haar kapitaal verdiend met koffie- en katoenplantages en had grote belangen in West-Indië. De familie was schatrijk en bezat veel boerderijen, huizen en land in en buiten Haastrecht. In 1755 eigende Theodoris Bisdom zich de polders richting Oudewater toe en daarmee de heerlijkheid 'Van Vliet'. Sindsdien kon hij dat in zijn naam voeren; Bisdom van Vliet. Rond 1875 werd de voormalige woning van de familie vervangen door dit pand. De bouwheer Marcellus Bisdom van Vliet overleed kort nadat het huis voltooid was. Zijn dochter Paulina Maria erfde het. Haar huwelijk met John le Fèvre de Montigny bleef kinderloos. Bij haar dood in 1923 bepaalde zij dat het huis bewaard moest blijven in de huidige staat en kreeg het de status van museum. Het museum is een bezoek meer dan waard. Momenteel is het vanwege restauratiewerkzaamheden tot oktober 2021 gesloten. In het Koetshuis zijn tijdelijke exposities, zoals nu.

STADHUIS/RAADHUIS
HOOGSTRAAT 79

Voor 1618 had Haastrecht geen stadhuis en vergaderde het stadsbestuur in een herberg. Wetsovertreders werden in Schoonhoven gevangen gezet. Aanleiding dus om een stadhuis te bouwen. Het gebouw met ijsselsteentjes in Hollandse renaissancestijl kreeg aan de voorzijde een trapgevel met bordes en trap, een puntgevel aan de achterzijde en een rank klokkentorentje op het dak. Het gebouw heeft twee cellen. In gemeentelijke dienst waren één of twee burgemeesters, een secretaris, bode, dienaar der justitie, klapman of nachtwaker, asman, lantaarnopsteker en vroedvrouw.

OVERTUIN BISDOM VAN VLIET
T.O. HOOGSTRAAT 166

Deze vrij toegankelijke Overtuin is eind 17e eeuw door Adriaan Bisdom aangelegd. Destijds pronkte men met tuinen volgens de laatste mode. Daarbij speelden tuinornamenten, zoals beelden en prieeltjes, maar ook een nagebouwde grot een grote rol. Begin 20e eeuw stond er een 'lighal' voor tbc-patiënten. In de 17e eeuw waren hier ook enkele touwbanen waar touw gesponnen werd dat onder meer werd gebruikt bij de scheepsbouw. De westelijk gelegen notenlaan diende als touwbaan. Enkele jaren geleden is een werkgroep Overtuin opgericht om dit park weer in haar oude luister te herstellen voor het honderdste sterfjaar (1923) van Paulina Bisdom van Vliet. De laatste bewoners van het huis liggen hier begraven. Ook hun hond heeft er een grafsteen.

NEDERLANDS HERVORMDE KERK
KERKPLEIN 9

In de 13e eeuw had Haastrecht al een kerk. Het onderste deel van de toren dateert waarschijnlijk uit die tijd. Eind 14e eeuw is het schip van de kerk naar het westen verlengd zodat de toren voor een groot deel werd ingesloten. Rond 1575 is de kerk tijdens oorlogsgeweld verwoest. Begin 17e eeuw is de kerk herbouwd, maar zonder koor. De omtrek van het verdwenen koor is met lage muurtjes aan de oostzijde aangegeven. Eind 18e eeuw werd de torenbekroning vernieuwd. De kerk brandde uit in 1896 en in 1964 en beide keren is de kerk herbouwd. In de kerk is een grafkelder van de familie Bisdom van Vliet. Die kelder is het laatst geïnspecteerd en hersteld na de brand van 1896. Naast de kerk staat het fraai gedecoreerde brandweer- of spuihuisje. Na gebruik werden de slangen te drogen gehangen in de kerktoren.

FRANSE SCHOOL OF HET OUDE SCHOOLHUIS
KERKPLEIN 10

Dit was een Franstalige kostschool uit 1671. In 1767 vond een flinke uitbreiding plaats omdat het naast het schoolmeestergezin plaats moest bieden aan vijf à zes kostschoolkinderen. Daarom kwam er naast het huis met de klokgevel een gebouw waarvan de daklijn een in- en uitgezwenkt beloop laat zien dat karakteristiek is voor de 18e eeuw. Ook Marcellus Bisdom van Vliet heeft deze school bezocht rond 1810-1820.